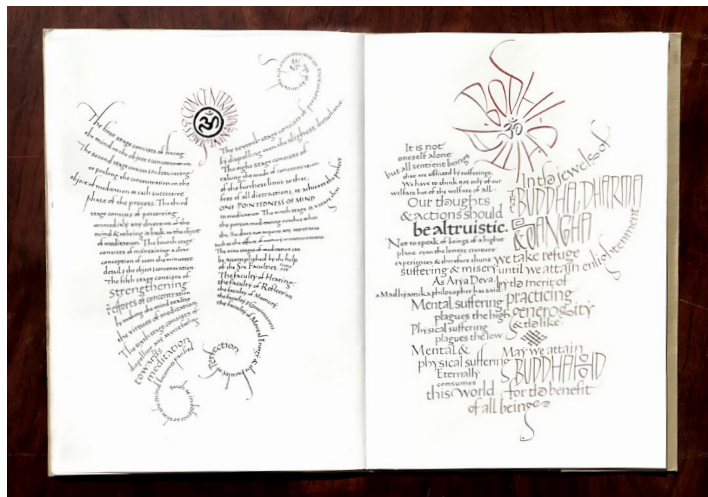

ORIOl MIRÓ

AIXÒ ÉS CAL·LIGRAFIA

A CURA D'ANNA ROIGÉ
17.06.2023 - 01.10.2023

ESPAI TRANSVERSAL + ESPAI MINIPANERA + CENTRE DE DOCUMENTACIÓ

Oriol Miró. *Book of Meditations*, 2022
21x30 cm tinta xinesa en barra i gouache sobre paper.

Cal·ligrafia és la nostra escriptura a mà, l'escriptura que forma part del nostre llenguatge gràfic. És la nostra identitat personal i també cultural i geogràfica. És dins de la nostra geografia humana i física. I nosaltres som dins d'ella. Ens materialitzem en l'escriptura; des del passat ens fa presents i ens projecta cap al futur.

La cal·ligrafia, doncs, és un llegat que ens arriba des de la nostra història i que trasllem cap endavant. És una materialitat del territori i dels ponts entre territoris, travessant geografies entre diferents cultures i tradicions d'escriptura.

En el món hiper-tecnològic d'avui dia tenim eines que ens donen un resultat molt immediat. Sembla que no tenim temps per esperar, cultivar, créixer, perseverar i recollir; tornar a cultivar, créixer, perseverar, recollir... Ens hem acostumat a obtenir una causa-efecte molt ràpida. Però aquesta velocitat fa que tot tingui una caducitat molt ràpida, també. Paradoxalment, això fa que valorem el procés allà on hi és, el procés com a diferència de tot allò altre, de tot allò immediat.

En la cal·ligrafia, el procés és el més important; la pràctica és el valor. No busquem obtenir resultats, sinó que l'objectiu rau en el recorregut que hem fet i en el camí que podem continuar fent. La pràctica és el que dona solidesa a la feina.

Una part d'aquest procés és saber com ha evolucionat la nostra lletra al llarg del temps. Els manuscrits romànics catalans ens arriben com una herència que apel·la a la nostra identitat. Visitem els arxius i n'estudiem els manuscrits; ens posem en la pell de la persona que va escriure, agafant-ne la ploma i sentint-ne el batec en cada traç. També aquestes persones eren conscients de la nostra presència d'avui. Van viure aquí amb nosaltres, en els mateixos pobles i famílies. El seu batec és el nostre. Amb la cal·ligrafia practiquem la història, fem arqueologia des de la pràctica, busquem el que no està explicat en els llibres i recuperem les formes d'escriure que tenim a casa nostra i que havien estat oblidades.

Però, tot i la bellesa d'aquests manuscrits romànics i el sentiment de pertinença que ens desperten, no volem copiar-los ni imitar-los. El coneixement dels arxius ens dona força, no límits. Nosaltres hem de fer el nostre treball, hem d'escriure les nostres lletres amb les nostres eines. Aquesta és la part del procés més intensa, personal i passional.

A l'hora d'escriure, apareix un component emocional que comença per la tria dels textos. Quan escrivim un text, hi fem un lligam molt més profund que simplement amb la lectura. El llegim, el mantenim a la memòria i el veiem aparèixer des de la nostra mà.

Quan l'escriptura, la cal·ligrafia, es realitza des de la pràctica constant, la concentració i l'atenció plena, es converteix en meditació. Quan decidim escriure un text és perquè volem fusionar-nos-hi. L'escrivim perquè ens ajuda a créixer i

perquè, a través de la concentració, aconseguim deixar enrere els estats conscients.

En aquesta exposició podreu veure el meu procés. Hi ha algunes de les meves eines i alguns dels meus quaderns de treball. Hi veureu també el meu projecte present, els *Llibres de meditacions*, en què agafó textos budistes i els dono la forma que sento que em demanen.

No tinc la facilitat de la paraula. O, com a mínim, no sé dir paraules prou bones perquè hagin de ser llegides per altres persones. Escric textos budistes que m'han ajudat a voler ser un ésser viu millor, més atent, més pacient i més compassiu. Si els escric, no és perquè vulgui que altres persones també se sentin atretes pel budisme, sinó que ho faig per recordar qui vull ser i per sostenir el meu coneixement.

La cal·ligrafia és respecte per cada gota de tinta, gratitud per tot el que aprenem, amor per cada lletra que fem i desaparèixer dins la nostra feina.

Oriol Miró Genovart
2023

Projectant la història cap endavant

Dir que l'escriptura és un fet inherent a l'ésser humà seria un tòpic massa evident per arrancar un text sobre cal·ligrafia si no fos perquè som en un moment en el qual el gest d'escriure està en crisi, i en què, per tant, estem perdent part de la nostra humanitat. El ritme cada cop més ràpid del dia a dia i la tecnologia digital que realimenta aquest frenetisme fan que arribem a l'absurd de redactar la llista de la compra en una app. El fet d'escriure manualment activa mecanismes psicomotors que, en definitiva, ens fan ser persones més complexes i avançades.

D'altra banda, com a humans, hem estat escrivint des de fa uns cinc mil anys, i l'alfabet llatí l'hem estat fent servir uns dos mil. El primer iPhone va sortir fa uns quinze anys. Si ho mirem amb una perspectiva històrica, sembla clar quin hauria de ser el nostre mètode d'escriptura per defecte, però a més de l'hàbit d'escriure, sembla que també hem perdut aquesta capacitat d'entendre d'on venim.

Conec l'Oriol Miró des de fa uns vint anys, i hem compartit moltes coses en el terreny docent. Sempre he sentit una gran admiració per la seva capacitat d'investigar, analitzar i reproduir les escriptures històriques. Generalment, quan estudiem cal·ligrafia i revisem els orígens de determinats estils de lletra, ho fem a partir d'una idealització, d'una unificació de trets comuns a la manera de fer d'una època específica. L'Oriol té la capacitat d'anar més enllà i conèixer les particularitats ja no de cada període de la història de la cal·ligrafia, sinó de manuscrits específics. Pot viatjar per visitar un arxiu, guanyar-se la confiança de la persona que custodia els manuscrits mil·lenaris, aconseguir tenir-los a les mans, estudiar-los, fotografiar-los i desgranar el *ductus* de cadascun dels signes, les lletres i les lligadures. És una gran feina d'arqueologia formal de la lletra.

Al segle VIII, l'emperador Carlemany va implantar un sistema d'escriptura per unificar l'estil dels textos de tot el seu imperi, ja que fins llavors a cadascun dels territoris s'escrivia d'una manera diferent. Aquesta nova escriptura, que anomenem carolina o carolíngia, dona peu a una nova estructura de lletra que, d'una manera evolucionada, continua vigent als nostres dies. En l'estudi que podem admirar en aquesta exposició, podem veure com Oriol s'ha concentrat en uns manuscrits específics per destil·lar quines són les característiques concretes de l'escriptura romànica catalana que la fan diferent de la resta d'estils del període carolíngi, i que evidència el caràcter local, que sobrevisqué més enllà de les imposicions imperials.

Els pares de la cal·ligrafia moderna, Edward Johnston i Rudolf Koch, van dur a terme una tasca similar fa poc més d'un segle. Si revisem la història de l'escriptura des del seu punt de vista formal, podem afirmar que a mitjans del segle XVIII la cal·ligrafia com a sistema de representació de textos comença a degradar-se, i al segle XIX havia desaparegut. A finals d'aquell mateix segle, William Morris, dintre del seu moviment Arts & Crafts, i com a reacció a la mecanització dels mètodes de producció derivats de la revolució industrial, proposa un retorn als processos artesanals. En aquest marc, fa un intent de reproduir manuscrits medievals a partir de la imitació de la seva forma, però com que no acaba d'entendre la tècnica associada a la disciplina, els seus resultats diguem que, al seu cap, funcionaven millor.

Johnston, que estava alineat amb les idees de Morris, va fer un estudi més profund dels manuscrits. Visitava sovint el British Museum i en consultava la col·lecció de manuscrits medievals. Prenent com a punt de partida llibres anglosaxons amb una escriptura carolíngia tardana, principalment el saltiri de Ramsey, va redescobrir la tècnica de la cal·ligrafia tradicional, com preparar un pergami, tallar una ploma, decorar una pàgina, aplicar-hi pa d'or i, evidentment, com traçar les lletres. A partir d'aquest coneixement, va escriure *Writing & Illuminating & Lettering*, llibre de capçalera, i va donar classes de cal·ligrafia. La seva feina va

transcendir el mer revival historicista per donar peu a un redescobriment de la disciplina cal·ligràfica i a una projecció cap al futur. També va ser una peça clau per entendre que l'origen de les formes tipogràfiques, que avui dia es dissenyen digitalment, rau en la lletra escrita. La icònica tipografia del metro de Londres, que actualment es continua fent servir, també és obra de Johnston. Al seu moment, entre la comunitat cal·ligràfica, no va agradar gaire que fos una tipografia *sans serif* (de pal sec, sense acabaments), amb aquelles formes tan netes, sintètiques i fins i tot industrials. Es va considerar una mena de traïció, ja que aparentment s'allunyava de la tradició manuscrita. Però Johnston pensava més enllà de la mera reproducció de formes històriques.

Rudolf Koch va tenir un paper similar en la cultura germànica. Per una qüestió de substrat cultural, els models dels quals va partir Koch per a la seva evolució de les formes de lletres eren gòtics. I si Johnston va aplicar el seu coneixement al desenvolupament tipogràfic i a la docència, Koch va portar el seu llenguatge a un terreny més personal i experimental, en el qual les capacitats expressives de la forma de la lletra estaven per sobre de la seva correcció formal, i fins i tot de la llegibilitat. Així, va portar la cal·ligrafia a un terreny artístic, molt més enllà de la mera reproducció de textos, la qual cosa havia estat la seva funció històricament.

Tant Johnston com Koch eren homes devots. Les seves obres, especialment les de l'alemany, es basen sovint en textos bíblics. Una explicació simple seria que els objectes dels seus estudis són principalment llibres religiosos i que, per tant, fan rèpliques del que veuen. Però no és tan senzill, perquè també hi ha un component emocional. De la mateixa manera, en els quaderns de l'Oriol hi podem veure textos budistes, en què ens obre la seva espiritualitat com a individu. Les composicions que es mostren a cada doble pàgina estan elaborades mitjançant un procés meditatiu d'atenció plena durant el qual el cal·ligraf canalitza el significat d'aquests textos i en deixa l'empremta sobre el paper.

De qualsevol manera, la lectura que fem de l'obra d'aquests pioners és que l'estudi de les escriptures històriques cobra un sentit ple quan l'entendem com una part del procés mitjançant el qual assimilem el passat, el modifiquem en el moment present i el projectem cap al futur. Fer una còpia històrica de manuscrits medievals és interessant i encomiable com a exercici, com a part de l'aprenentatge, però no com a fi últim. Les formes de les lletres van patint una evolució natural des de la seva creació; per tant, la idea és continuar aquesta línia cap endavant, i no a l'inrevés. És cert que en el moment actual escrivim molt poc en la nostra quotidianitat, però com a conseqüència cada cop hi ha més persones que redescobreixen i abracen la cal·ligrafia com a afició. És un moment ideal, doncs, per agafar empenta i fer un altre salt evolutiu en el qual el públic general entengui el valor de l'escriptura manual i de la cal·ligrafia formal com a manifestació cultural i artística, com podem veure en l'obra del cal·ligraf Oriol Miró.

Ivan Castro

ACTIVITATS VINCULADES

Aforament limitat.

Inscripció prèvia.
infolapanera@paeria.cat

JUNY
27   **12H**

JULIOL
25   **17:30H**

SETEMBRE
5   **11H**

Happening Cal·ligrafic.
A càrrec d'Oriol Miró**De l'ànima a la mà.
Fem cal·ligrafia.**
Activa la miniPanera
en família a càrrec
d'Helena Ayuso.**Doblega, enganxa i escriu.**
Taller d'enquadernació i
cal·ligrafia amb Laia Soler

JUNY
27   **17:30H**

AGOST
1   **17:30H**

Lletres que bateguen
Taller de cal·ligrafia per a
infants a càrrec d'Oriol Miró**De l'ànima a la mà.
Fem cal·ligrafia.**
Activa la miniPanera
en família a càrrec
d'Helena Ayuso.

AGOST
8   **17:30H**

**De l'ànima a la mà.
Fem cal·ligrafia.**
Activa la miniPanera
en família a càrrec
d'Helena Ayuso.**Exposició**

Comissariat:
Anna Roigé
Coordinació:
Antoni Jové
Muntatge:
Carlos Mecerreyes,
Jordi Alfonso
i Teresa Nogués
Disseny gràfic:
Marta Jou
Fotografies:
Jordi V. Pou
Atenció als visitants:
Miquel Palomes
i Joana Castillo
Servei de lectura fàcil:
Fundació Aspros
Servei de neteja:
Antonia Marín
Cinematografia:
Dani Martínez

Centre d'Art la Panera

Direcció:
Christian Alonso
Coordinació d'exposicions:
Antoni Jové
Centre de documentació:
Anna Roigé
Educació: Helena Ayuso
Programes públics:
Roser Sanjuan
Manteniment:
Carlos Mecerreyes

Horari

De dimarts a dissabte,
de 10 a 14 h
i de 17 a 19 h
Diumenges i festius,
d'11 a 14 h
Dilluns tancat

HO ORGANITZA

HI COL·LABORA

